

Facilitar l'accés a la terra des del món local: els bancs de terres

Mentre el sector agrari es va envellint, hi ha gent jove, no vinculada necessàriament a l'ofici de pagès i pagesa, que s'hi voldria sumar però té dificultats per formalitzar arrendaments o altres maneres de vinculació a la terra que no és de propietat. Els bancs de terres són iniciatives normalment impulsades per l'Administració que intenten mediar entre les parts i facilitar el procés.

TEXT: ANNA ROCA, GEÒGRAFA; SÒNIA CALLAU, ASSESSORA; NEUS MONLLOR, CONSULTORA AGROSOCIAL.
IMATGES: BANC DE TERRES, PROJECTE BCN SMART RURAL (DIPUTACIÓ DE BARCELONA).

La terra té, per als qui l'han treballat, un valor simbòlic lligat a la preservació d'un patrimoni, de la identitat i la memòria. Aquest vincle emocional dificulta el procés de cessió a altres persones que es volen dedicar a l'activitat agrària. En canvi, per als qui l'han heretat i no tenen cap lligam amb l'agricultura ni la pagesia, pot esdevenir un valor de mercat no sempre vinculat a un projecte agrari.

Les expectatives que aquesta genera, especialment en zones properes a nuclis urbanitzats o a infraestructures, provoca reticències a l'hora de formalitzar contractes d'arrendaments o altres fórmules que atorguen certs drets a la persona arrendatària.

En qualsevol dels dos casos, es fa necessari complementar sistemes de mediació entre la propietat de la terra i les persones interessades a treballar-la. És necessari generar les condicions de confiança que permetin establir vincles i també de coneixença dels valors de l'agricultura per superar possibles reticències a arrendar o cedir les terres.

És en aquest context que els ens locals tenen un paper clau en el disseny, creació, impuls i dinamització dels bancs de terres (BdT), des de procurar l'accés a la terra, fins a esdevenir mecanismes d'acollida per a nous projectes d'emprenedoria agrària.

QUÈ ÉS UN BANC DE TERRES

Un BdT és una eina d'intermediació entre la propietat i l'ús del sòl agrari. És concebut per mobilitzar les terres productives amb l'objectiu de facilitar-ne

l'accés a qui vulgui treballar-les i donar suport als processos de relleu generacional agrari al territori.

Perquè un BdT funcioni cal que hi hagi un registre de les parcel·les que en formen part, com també un protocol d'actuació per portar a terme la intermediació entre la propietat i les persones demandants de terres. Aquesta tasca la fa una persona tècnica responsable de gestionar i dinamitzar l'activitat del BdT, que normalment està vinculada a una administració pública.

La majoria dels BdT es dirigeixen a persones novingudes que cerquen terres per a la seva primera instal·lació agrària, amb la voluntat de fomentar el relleu generacional agrari i un model de pagesia de proximitat i ecològic.

Des de la intervenció pública es justifica el suport als BdT per fomentar l'aprofitament del sòl fèrtil, protegir l'activitat agrària d'altres usos, rejuvenir el sector agrari, revertir el despoblament i la pèrdua de valors tradicionals o per enfortir les dinàmiques agràries per una agricultura sostenible.

ELS BANCS DE TERRES EN XARXA

A Catalunya, entre la primera i la segona dècada d'aquest nou mil·lenni es comencen a desenvolupar projectes de BdT municipals i comarcals: Ulldecona, Amposta, Torrelles de Llobregat, Selva del Camp, Montsant, Garraf. Al Pirineu, dins el Projecte Grípia, l'Associació Rurbans va impulsar el Banc de finques i terres agrícoles (2010) amb la recuperació de les pastures a través d'acords de

Si vols, fes el seguiment de les autores i de temes similars a través de les xarxes socials

@annarocatorrent
@CallauSonia
@neusmonllor

custòdia agrària.

El projecte BCNSmart Rural de la Diputació de Barcelona està dinamitzant una xarxa de BdT, coneguda amb el nom de BancTer, que aixopluga iniciatives madures i amb una trajectòria ja consolidada com la del Priorat i del Baix Camp, i d'altres figures recents i en procés de constitució com els BdT del Parc Rural del Montserrat, Leader de les valls del Ges Bisaura, Ebrebiosfera, Xarxa per la Sobirania Alimentària de la Catalunya Central o l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts.

La majoria dels BdT es dirigeixen a persones nouvingudes que cerquen terres per a la seva primera instal·lació agrària, amb la voluntat de fomentar el relleu generacional agrari i un model de pagesia de proximitat i ecològic

Entitats com l'Ateneu Cooperatiu del Camp de Tarragona, des del teixit associatiu, incentiven dinàmiques plurals per recuperar espais rurals en crisi a causa de l'envelliment del sector agrari i per al foment del relleu generacional. En aquesta mateixa línia i des dels sistemes de producció convencionals, la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya també dinamitza projectes marcadament d'ordenació estructural.

Per la seva banda, altres iniciatives com Terra Franca, faciliten la intermediació per a projectes agroecològics que es volen instal·lar en finques que estan per plegar. Uns i altres, troben diferents ac-

Figura 1. Bancs de terres de la Xarxa –informal– de Bancs de Terres de Catalunya, ordenats de major a menor grau de consolidació i impacte

Banc de terres	Òrgan gestor	Any creació	Àmbit agrari (ha)	Àmbit territorial (ha)	Amb servei de mediació?
Banc de Terres del Baix Camp	Consell Comarcal del Baix Camp	2016	15.641	20.657	Sí
Parc Rural del Montserrat-BCN Smart Rural	Diputació de Barcelona	2020	8.178	44.683	Sí
XSACC- BCNSmartRura	Diputació de Barcelona	2020	22.654	88.614	Sí
Banc de Terres del Priorat	Consell Comarcal del Priorat	2015	9.463	18.992	Sí
Banc de Terres de les Terres de l'Ebre	Consorti de Polítiques Ambientals de les Terres de l'Ebre en col·laboració amb les cooperatives	2021	126.035	162.114	Sí
Associació Leader Ripollès, Ges, Bisaura i Orís-BCNSmartRural	Diputació de Barcelona	2020	1.829	15.019	Sí
Banc de terres del Parc Agrari del Baix Llobregat	Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat	2015	3.000	3.348	Sí
Borsa de Terres Sant Vicenç dels Horts	Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts	2021	98	368	Sí
Banc de Terres de Torrelles	Ajuntament de Torrelles de Llobregat	2014	163	1.010	Sí
Banc de Terres de Mataró	Ajuntament de Mataró	2016	267	1.031	Sí

ALGUNS REFERENTS

- Les primeres experiències de BdT tenen caràcter regional i s'inspiren en el model francès emparat per institucions com la SAFER ((Société d'aménagement foncier et d'établissement rural). Astúries (1989), Aragó (1989) i Galícia (2007) són les iniciatives capdavanteres seguides de Bizkaia (2013) i Guipúscoa (2018) amb els Fondos de Suelo Agrario. L'única iniciativa en xarxa de BdT a escala estatal, gestionada des dels ajuntaments, és la desenvolupada per la Red Terrae (2010) i dirigida a persones novingudes a l'agricultura i que desenvolupen sistemes de producció agroecològics. A escala comarcal, el BdT del Bierzo, a la província de Lleó, s'identifica com un cas de referència i de dinamització de l'activitat agrària que s'ha convertit en una eina de cohesió socioeconòmica per enfortir el sector agroalimentari.
- A escala urbana, Valladolid i València s'erigeixen com dues de les ciutats pioneres en l'articulació de propostes agroalimentàries innovadores, i entre múltiples accions es despleguen BdT per atorgar viabilitat i cohesió a les propostes locals. En el món cooperatiu, la iniciativa Innoland ha irromput amb força per afavorir el relleu generacional cooperatiu entre les persones joves, tot afavorint la seva instal·lació.
- Bancs de terres de la Xarxa –informal– de Bancs de Terres de Catalunya, ordenats de major a menor grau de consolidació i impacte

PER SABER-NE MÉS I CONÈIXER-NE EXEMPLES:

- <https://www.mundubat.org/proyecto/estudi-acces-a-la-terra-i-zona-metropolitana-de-valencia-ferramentes-i-propostes/>
- <https://www.mapa.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/jovenes-rurales/grupo-acceso-tierra/>
- <https://goinnoland.wordpress.com/>
- <https://www.diba.cat/es/web/bcn-smart-rural/bancter-en-xarxa>
- <https://coopcamp.cat/>
- <https://www.cooperativesagrarias.cat/>
- <https://www.terrafranca.cat/>

01 | 02. Terres de cultiu no treballades en el Parc Rural de Montserrat.

tors en el territori que, sobretot arran de l'emergència sanitària, han articulats accions col·lectives per a la viabilitat socioeconòmica del sector.

EL PAPER DELS ENS LOCALS COM A FACILITADORS DE L'ACCÉS A LA TERRA

El sòl agrari és la base per poder desenvolupar l'activitat agrària i facilitar una producció d'aliments en clau de proximitat, que garanteixi el dret a una alimentació saludable.

És competència dels ens locals decidir i impulsar accions polítiques per fer-lo realitat. Anomenem a continuació alguns dels aspectes que, al nostre entendre, són més rellevants a l'hora d'apostar per figures de gestió per l'accés a la terra des del món local:

La protecció del sòl agrari

A partir del planejament urbanístic i con-

servant les terres de valor agrari s'afavoreix l'activitat agrària. Establir una dotació de sòl agrari per habitant garanteix el dret a una alimentació de proximitat.

Un espai de confiança

Els ens locals són l'administració més propera a la ciutadania, la seva implicació en el procés de dinamització del mercat de terres pot ser definitiva per facilitar l'entesa entre les parts.

El mosaic agroforestal

Sense una gestió i dinamització de les terres de conreu, es corre el risc de perdre la dimensió agrària del territori i convertir els paisatges en continus forestals o urbans vulnerables a pertorbacions i riscos. La identitat dels pobles i ciutats. L'espai agrari identifica els pobles i ciutats, i evita la banalització i homogeneïtzació del territori.

L'oportunitat socioecològica

La gestió de la terra permet relligar el teixit social i econòmic de les baules del sistema

alimentari i avançar cap a models saludables, sostenibles i de proximitat.

El vincle amb la terra i l'encaix camp-ciutat

Els ens locals tenen un paper fonamental en la sensibilització ciutadana al voltant de l'alimentació saludable i sostenible, ja sigui amb la creació d'horts a les escoles, campanyes de promoció dels productes de proximitat o mercats de pagès on el ciutadà pot comprar i interactuar amb els pagesos del seu poble o àmbit.

En aquest sentit, les experiències de bancs de terres mostren la capacitat de les entitats locals per dinamitzar l'activitat agrària. Mobilitzar recursos per dibuixar el mapa de la pagesia de proximitat és una tasca que cada vegada més ajuntaments i entitats supramunicipals estan entomant com a pròpia, ja que el valor d'enfortir les persones que treballen la terra va molt més enllà de la preservació d'una activitat ancestral. ✿

ARTESANS DE LA FARINA ECOLÒGICA A LA PEDRA

botiga online exclusiva per a professionals

Vegan

Gluten free

no additives

Gluten free

Perquè EL NOSTRE MIX PANIFICABLE és senzillament diferent?

Gluten Zero Cultura ecològica

la Grana

ecològic i de proximitat

www.la-grana.com

Ctra Manresa-Abrera Km. 21
08295 St. Vicenç de Castellet
Dill - div: de 10:00 a 18:00

Dietes de porcí ecològic amb aliments locals

En una producció agrària ecològica sembla lògic pensar que l'alimentació dels animals sigui a base d'ingredients cultivats en àrees properes. En el cas dels monogàstrics, aquest repte és important perquè totes les racions incorporen soja, importada d'altres països i fins i tot d'altres continents. En aquest article, els autors presenten una petita part d'una tesi doctoral que avalua el potencial dels aliments locals per fer dietes nutritivament equilibrades per a porcí ecològic.

TEXT I IMATGES: IMMA ARGEMÍ-ARMENGOL¹, DANIEL VILLALBA¹ I JAVIER ÁLVAREZ-RODRÍGUEZ¹

Per què és difícil d'elaborar una dieta òptima per als porcs ecològics? A causa del trencaclosques dels aminoàcids. Expliquem-ho. Com a animals monogàstrics, en el procés digestiu els porcs no saben elaborar alguns aminoàcids –components de les proteïnes–, contràriament als herbívors ruminants que sí que ho fan. Així és que la dieta dels porcs ha d'aportar-los cada dia els aminoàcids dits essencials, sobretot la lisina, però també la metionina, la treonina i el triptòfan.

En porcicultura convencional aquests aminoàcids, en cas de no ser proveïts en la justa mesura pels ingredients de la dieta, hi són afegits en forma de compostos produïts sintèticament. Però la normativa ecològica en prohibeix explícitament l'ús. Per això els porcicultors ecològics han d'aproximar l'equilibri dels aminoàcids essencials només mitjançant la combinació dels diferents aliments. Una mena de quadratura del cercle... Aquest problema es pot traduir en un encariment de la dieta, resultats zootècnics no òptims i dejeccions més contaminants. Aquesta dificultat per descriure dietes nutriti-

vament equilibrades en porcí ecològic s'incrementarà amb l'entrada en vigor el 2022 del Reglament (UE) 848/2018, que exigeix que els ingredients siguin 100% ecològics, on fins ara es permetia un 5% de font proteica no ecològica.

Cal tenir en compte que el valor nutricional de les matèries primeres ecològiques utilitzades en alimentació animal pot ser diferent del de les convencionals, ja que en agricultura ecològica es prohibeix la utilització de fertilitzants inorgànics i tota la fertilització ha de ser amb fonts orgàniques (normalment dejeccions ramaderes). Si considerem que el principal cost econòmic a granja és l'alimentació, l'autoproducció d'ingredients pot tenir-hi un paper fonamental. En conseqüència, s'afavoririen les rotacions i la diversificació en espai i temps de conreus (cereals, concentrats de proteïna i farratges), s'incrementaria la biodiversitat a nivell de finca i de paisatge, alhora que s'afavoriria el control de plagues i malalties dels cultius extensius.

L'estudi, elaborat des del Departament de Ciència Animal de la Universitat

1. Podeu contactar amb els autors a través del Departament de Ciència Animal, Universitat de Lleida. Email: immaculada.argemi@udl.cat

2. FEDNA, 2013. Normas para la formulación de piensos, Necesidades para ganado porcino. Fundación Española para el Desarrollo de la Nutrición Animal. Madrid.

de Lleida, va seleccionar una mostra representativa d'ingredients produïts a Catalunya per agricultors i fàbriques de pinsos i va proposar dietes de porcí ecològic i convencional en diferents fases fisiològiques (gestants, lactants, transició, creixement i acabat). La recerca també va determinar la composició nutricional de les diferents matèries. A més, es va comparar el cost de l'autonomia de producció de la ració respecte a la compra de la fórmula completa en una fàbrica de pinsos.

MATÈRIES PRIMERES DISPONIBLES, ESTIMACIÓ DEL VALOR NUTRITIU I DEL COST DE PRODUCCIÓ

L'estudi va utilitzar una mostra represen-